

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

ELBA SPECIAALDRUKKERIJ B.V.

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

JULI 1990

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

juli 1990
12e jaargang, no. 46

Ere-voorzitter

~~H. P. Linthorst Homan Groteweg 123 8191 IV Wapenveld 05206 - 7 87 48~~

F. H. Dijkmeester, Nagelslaan 7, 7313 EV Apeldoorn

BESTUUR:

Voorzitter

R. W. Hemmes Thorbeckelaan 74 2564 BS 's-Gravenhage 070 - 68 35 66

Secretaris

H. F. L. Wensink Mauritskade 41b 2514 HE 's-Gravenhage 070 - 64 25 36

2e Secretaris

Mevr. M. E. F. Borel
Rinkes Hanedoesstraat 57 2597 XD 's-Gravenhage 070 - 24 04 47

Penningmeester

Fred M. Beukers Vredenhofweg 56 3062 ES Rotterdam 010 - 452 79 29

Voorzitter Sociale Commissie

S. G. Timmers
Verhoeven Blvd. Evertsen 58 4382 AE Vlissingen 01184 - 1 03 55

R. A. Grisnigt Canadalaan 25 4631 NT Hoogerheide 01646 - 1 34 15

Evenementencommissie

J. A. Bakker Zeekant 92 G 2586 JB 's-Gravenhage 070 - 54 02 45

J. de Mos Pr. J. Lelsstraat 36 3151 SJ H. v. Holland 01747 - 21 83

ADRESSENBESTAND

Voor adreswijzigingen of correcties

Mevr. M. E. F. Borel
Rinkes Hanedoesstraat 57 2597 XD 's-Gravenhage 070 - 24 04 47

REDACTIE

Fred M. Beukers Vredenhofweg 56 3062 ES Rotterdam 010 - 452 79 29

St. Gen. E.
Giro : 359500
Bank : 54 55 46 826
ABN-Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in oktober 1990.
Gaarne de hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 september 1990.

Het spijt ons zeer u te moeten berichten dat de drukker van DE SCHAKEL, ELBA Speciaaldrukkerijen b.v. te Schiedam, niet meer in staat is ons lijfblad te drukken. Als noodlottig gevolg van de politiek zo geladen paspoortaffaire, heeft het bedrijf zijn activiteiten moeten stoppen. Aan de langdurige stammen-oorlog tussen de ministeries van Buitenlandse en van Binnenlandse Zaken, afgunst van de traditionele leveranciers van waardepapieren en een verfoeilijk politiek gekonkel, is ELBA ten gronde gegaan. Dat zoiets in ons goede vaderland ook mogelijk blijkt, bewijst de loop van dit drama.

Méer dan tien jaren hebben de directeur W. Baard en zijn mannen ook hun uiterste best gedaan om DE SCHAKEL iedere drie maanden het licht te doen zien. De samenwerking met het ELBA-team in de afgelopen jaren was in één woord voortreffelijk te noemen. De verzorging van het blad was af. Onze grote erkentelijkheid is eigenlijk niet in een paar woorden samen te vatten. Onze gevoelens van sympathie met het lot van ELBA, zijn fantastische directeur en de medewerkers hebben wij de heer Baard kenbaar gemaakt. Maar DE SCHAKEL moet nu verder. Een oplossing is in zicht. De heer Baard heeft zich ingespannen om een adequate collega-drukker te vinden om dit nummer te produceren. Hij hoopt binnen afzienbare tijd een nieuwe drukkerij van de grond te tillen. Dit zal hem in staat stellen om misschien al het oktober-nummer weer in eigen beheer te doen verschijnen.

Deze uitgave komt wat later uit dan te doen gebruikelijk. Wij hopen dat onze lezers begrip zullen kunnen opbrengen voor deze vertraging.

Eén en ander brengt echter wel met zich mee dat wij in dit nummer ons enige beperking moesten opleggen, met name het niet opnemen van teksten met foto's. Wij bewaren deze voor een volgend nummer.

FMB

GEUZENPENNING

De verlening van de Geuzenpenning aan een Duitser wekt uiteraard verschillende gevoelens op, zeker bij hen die oorlog en bezetting hebben beleefd. Ook gevoelens van onbehagen, zoals Rudi Hemmes heeft verwoord in zijn voorzitters-"column" in de vorige SCHAKEL. Onder de medestanders van de Stichting Geuzenverzet - die de penning verleent - zijn er óók, die deze handreiking aan de na-oorlogse Duitsers niet kunnen steunen. Ook dát is begrijpelijk.

Toch is er een keerzijde.

Hoge morele uitgangspunten en rechtschapenheid zijn niet aan enige nationaliteit of ras voorbehouden.

Ook Duitsers hebben zich verzet tegen de nazi-tiranerie. Dat Duitse verzet was van hoog gehalte, wij moeten dat erkennen. Het ging immers bovendien tegen het eigen land, tegen het eigen volk. Het kwam voort uit eenzelfde instelling als de onze: uit onwrikbaar geloof in de uiteindelijke overwinning op het nazidom en in een betere wereld daarna. Dát bezielde die achttien, die op 13 maart 1941 "voor de loopenden stonden", om Campert te citeren. Vijftien van hen waren Geuzen, de drie overigen Februaristakers.

Wanneer Geuzenverzet nú de Duitse Bondspresident zijn penning waardig acht, dan vloeit dat voort uit de overtuiging, dat von Weizsäcker bezielde wordt door eenzelfde instelling. Op 8 mei 1985, veertig jaar na de tweede wereldoorlog, gaf hij daaraan onverbloemd uiting in de rede die hij hield in de Duitse Bondsdag. De Koningin en Prins Claus hebben de uitreiking van de Geuzenpenning aan von Weizsäcker door hun aanwezigheid luister bijgezet. Terdege zal de Koningin zich er tevoren rekenschap van hebben gegeven of zij aldus handelde in overeenstemming met de opvattingen van haar Grootmoeder en van haar voorvader Willem van Oranje, die immers "van Duitschen bloed" was.

Dijkmeester

IN MEMORIAM PAUL PHILIP VEERMAN 1918 - 1990

Ridder in de Orde van Oranje Nassau

Drager van het Verzetsherdenkingskruis

Op 17 juni 1990 maakte een serie hartinfarcten een einde aan het leven van Paul Veerman, een leven dat gekenmerkt werd door een niet aflatend dienstbetoon aan de medemens.

Hij was één van de velen, die gedurende de oorlog, vastberaden Nederland verliet, om zijn diensten in Engeland aan te bieden. Evenals zovelen anderen, kwam hij niet zover. Na verblijf in Zwitserland, maakte de Militair Attaché aldaar, gebruik van zijn capaciteiten, om samen met Jean Weidner en zijn maten, op de "Dutch-Paris Line" zijn diensten aan het vaderland te bewijzen. Lange tijd werkte hij in Frankrijk om Engelandvaarders en gestrande geallieerde vliegers, veilig door de bezette gebieden naar Spanje te leiden. Voor hem was dit dès te gevaarlijker gezien zijn Joodse afkomst.

Hij haalde het niet, maar dan bewust, om de Vrijheid te bereiken. Integendeel, na verloop van tijd werd ook hij opgepakt door de vijand. Hij zag kans om de verschrikkingen van een concentratiekamp te overleven, de oorlog te overleven.

Na de oorlog zette hij met hetzelfde enthousiasme zijn dienstverlening aan de medemens voort, door in besturen van verschillende organisaties van oud-verzetslieden, te blijven strijden voor hun rechten. Hij maakte zich ook verdienstelijk ten behoeve van de voorlichting van volgende generaties over datgene wat in 1940 - 1945 was gebeurd en nooit meer zou mogen gebeuren. Na 1945 was zijn oorlog niet afgelopen. Eigenlijk heeft hij nu pas zijn vrede gevonden. Dat zijn hart het begaf is niet verwonderlijk na zulk een leven.

Honderden vrienden uit het Verzet, waaronder vele Engelandvaarders die via de Dutch-Paris Line de vrijheid wisten te bereiken, namen op 21 juni afscheid van Paul in het Crematorium Westgaarde te Amsterdam. Een schat van bloemen omkransten de baar en sprekers uit verschillende hoeken van het Voormalig Verzet, belichtten de grote verdiensten van Paul, één van ons, die het bewust niet haalde, maar zijn leven op het spel zette om anderen het wel te laten halen.

We schreven regelmatig, telefoneerden van tijd tot tijd, en brachten verschillende vacaties met elkander door. Het was een hechte vriendschap, opgebouwd over jaren van gezamenlijke ervaringen en wederzijdse steun. Het bewustzijn dat de ander er was, gaf altijd een vertrouwd en sterk gevoel. Nog pas enkele weken geleden telefoneerden wij en Jaap vertelde toen opgewekt over zijn reisplannen om in juli naar Indonesië te gaan. Wij spraken toen af, dat hij in het najaar weer bij ons in San Francisco zou komen met vakantie, en dat hij en ik ook nog eens die tocht naar Zwitserland zouden maken.

Het is tot mijn groot verdriet anders gelopen. Zijn leven is plotseling beëindigd, en daardoor is nu ook een deel van mijn leven niet meer. Toch blijft Jaap een deel van mij. Dat kan niet anders! De man, die altijd mijn vriend is geweest, vijfenvijftig jaren lang, met wie ik zoveel heb meegemaakt, deze moedige Engelandvaarder, hij zal nooit van mij weg zijn. We blijven onverbrekkelijk met elkaar verbonden! Aan zijn lieve vrouw, Lot, en alle kinderen zenden wij onze innige gevoelens van liefde en medeleven. Wij wensen allen veel kracht toe bij het verlies van hun zo dierbare man en vader.

Ben Cornelisse
San Francisco

IN MEMORIAM C. SIPKES

Na geruime tijd ziek te zijn geweest, overleed op 2 april 1990 Engelandvaarder Cees Sipkes op 77-jarige leeftijd.

Bij zijn crematie werd gesproken door zijn goede vriend en mede-Engelandvaarder Theo van Besouw. Diens woorden zijn de basis voor dit "In Memoriam".

Cees verliet het bezette vaderland al in 1941 en bereikte via de Spanjeroute Engeland, alwaar hij dienst nam bij de geallieerde Luchtstrijdkrachten. Als nachtjagervlieger was hij nauw betrokken bij de verdediging van Malta en het Middellandse zeegebied. Voor dit uiterst gevaarlijke werk werd hem het Vliegerkruis toegekend, later gevolgd door het Kruis van Verdienste en het Verzetsherdenkingskruis. Ook na de oorlog bleef hij de luchtmacht trouw en hij besloot zijn lange en succesvolle vliegerscarrière als Commandant van de Luchtmachtbasis Gilze-Reijen. Koningin Juliana verleende hem hiervoor het Ridderchap in de Orde van Oranje Nassau met de Zwaarden.

Cees was attent en charmant, eerlijk en trouw, evenwichtig en vol vertrouwen in God en de medemens. Ook was hij rechtlijnig en voerde discipline hoog in het vaandel. Hij was er vast van overtuigd dat de wereld er beter uit zou zien als de discipline over de gehele linie strakker zou worden aangetrokken.

Een heel bijzonder mens is heengegaan, een dapper strijder was helaas moegestreden. Zijn vele vrienden zullen hem blijvend missen.

M.E.F. Borel Rinkes

Op Hemelvaartsdag 24 mei j.l. overleed Engelandvaarder en agent van het Bureau Bijzondere Opdrachten, Frans Dekker.

Frans die in de eerste oorlogsjaren deel uitmaakte van de "Paroolgroep" rond Ede wist in 1943 op een vrachtboot aan te monteren en sprong in de nacht van 10 september 1943 bij Dalarö in Zweden overboord en bereikte zwemmend de kust. Eenmaal in Engeland aangekomen, gaf Frans zich op om als agent voor het BBO in bezet Nederland te worden gearachuteerd.

Na een grondige opleiding werd Frans als W/T-operator op 11 april 1945 bij Loosdrecht gedropt, waarbij zijn collega-agenten J. Greidanus en E.W. Janzen met hun zware bepakking rechtstreeks in het water werden afgeworpen en jammerlijk verdronken.

Frans heeft tot aan de bevrijding van ons land voor Henk Veeneklaas (Mission-"Draughts") kunnen werken.

Vorig jaar had ik het genoegen om met Frans in Engeland zijn oude opleidingscholen te bezoeken, waarbij hij zich met zichtbaar genoegen over zijn vroegere collega's en hun streken sprak.

Zo bezochten wij "Thame-Park", de school waar het radiowerk werd geleerd.

Ook brachten wij een bezoek aan "Water Eaton Manor", waar een gefortuneerde Engelse Dame, samen met haar echtgenoot de scepter zwaait.

Ik vergeet nooit de emotionele manier, waarop Frans aan de eigenaresse het drama van hun dropping bij Loosdrecht vertelde.

Hij genoot zichtbaar van het interieur van Water Eaton Manor, waarbij hij zich als een blij kind van het ene vertrek naar het andere begaf en met een sneltreinvaart de bijbehorende verhalen vertelde. Memories

Frans was altijd begaan met het latere lot van zijn collega's en hielp als er op hem een beroep werd gedaan. Dat was Frans, recht door zee, behulpzaam, betrouwbaar en eerlijk. Kortom, een zeer menselijke vent die niet van franje hield.

Twee dagen vóór zijn overlijden heb ik bij Frans thuis afscheid van hem mogen nemen. De gevreesde ziekte had hem in een zeer korte tijd volledig gesloopt.

Toen zag ik wat een dappere vent Frans was. Na een algemeen gesprek gaf Frans mij plotseling een hand en zei zonder een spoor van emotie: "Nou, tot ziens dan maar hierboven, bedankt voor alles en het ga je goed. Ik denk dat ik nog een paar uur heb te gaan."

Dat was Frans.

Wij wensen zijn vrouw, dochter en verdere familie veel sterkte voor nu en in de toekomst.

Eddy de Roever

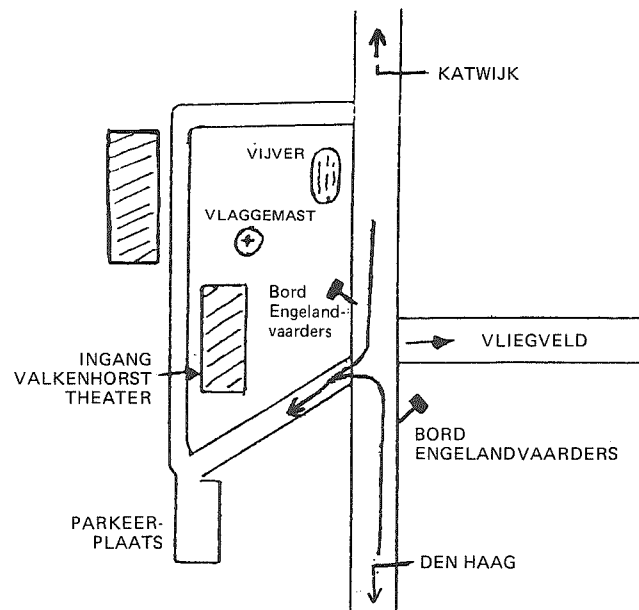
Zoals reeds in de april-uitgave van de SCHAKEL werd vermeld, verheugt het ons dat wij dit jaar de gast mogen zijn van de Marine Luchtvaart Dienst op het Marine-vliegveld VALKENBURG op woensdag 26 september 1990 en dat ook onze Beschermheer, Z.K.H. Prins Bernhard, heeft toegezegd weer aanwezig te zullen zijn. Wij zijn onze gastheer, de Kapitein-ter-Zee J.P.W.J. Vorenkamp, zeer erkentelijk voor de aangeboden faciliteiten t.b.v. onze jaarreünie.

Het programma luidt als volgt:

- 11.00 uur Aankomst en registratie van de deelnemers en ontvangst met koffie en cake in Theater Valkenhorst, vlak aan de hoofdweg in het kamp gelegen en aangegeven door borden "Engelandvaarders".
- 11.30 uur Bar geopend voor aperitief (eigen rekening).
- 12.30 uur Aankomst van Z.K.H. Prins Bernhard.
- 13.15 uur Vertrek naar Longroom, per pendelbus of te voet. Pendeldienst tot 13.30 uur.
- 13.30 uur Lunch: Vermaarde Marine nassi goreng, met naar keuze bier of frisdrank.
- 15.30 uur Na afloop van de lunch, gelegenheid tot rondgang over het Vliegveld met bezichtiging van een P-3C Orion vliegtuig en groepsfoto aldaar.
- 16.30 uur Voortzetting reünie in de Valkenhorst met mogelijkheid tot naborrelen tot 17.30 uur en/of bezien van korte interessante film "De Engelandvaarders" (uit de serie: De Bezetting), of naar keuze een andere film.
- 17.00 uur Pendelbus naar station Leiden.

Voor reünisten die per trein komen geldt het volgende. Ongeacht waar men vandaan komt, uitstappen te Leiden. Aan de voorzijde van het station staat een bus gereed van de Marine vanaf 10.00 tot 11.00 uur, die U vervoert naar het Marinevliegveld Valkenburg.

Voor hen die met eigen vervoer komen vanuit de richting Rotterdam - Den Haag, rijden vóór Den Haag iets door richting Amsterdam en slaan bij het Prins Clausplein af richting Den Haag over de Utrechtsebaan tot de Benoordenhoutseweg daarna rechtsaf richting Leiden - Amsterdam, doorrijden tot aan groot kruispunt De Deyl. Linksaf bordjes Wassenaarse Slag en Katwijk volgen tot het Vliegveld Valkenburg.

Hetzelfde geldt voor reünisten die vanuit de richting Utrecht - Gouda komen, richting Den Haag, ook weer de Utrechtsebaan nemen tot de Benoordenhoutseweg, rechtsaf slaan, etc.

Vanuit de richting Amsterdam de A 4 nemen en na het brugrestaurant Van der Valk overgaan op de A 44 richting Leiden - Den Haag Centrum. Daarna afslag Oegstgeest nemen richting Rijnsburg - Katwijk. Bij de laatste kruising linksaf richting Vliegveld Valkenburg - Wassenaar - Den Haag.

Bij het binnenrijden van het Vliegveld Valkenburg vindt men de ingang van het Valkenhorst Theater op ongeveer 2000 meter. Zie situatieschets.

Aan beide kanten van de weg staat op 20 meter voor de ingang een bord "Engelandvaarders". De maximum snelheid in het kamp is 50 KM.

Het Bestuur hoopt dit jaar weer op een grote opkomst, vooral ook van de in het buitenland wonende Engelandvaarders, om als vanouds een geslaagde reünie te houden ! Ook al blijven wij "Young at heart", ieder jaartje telt!

De deelnamekosten voor deze reünie bedragen fl. 30,- per persoon, vóór 20 september a.s. te voldoen via acceptgirokaart of bankoverschrijving; buitenlanders "as usual".

Het Bestuur.

50 jaar geleden werd Nederland overweldigd door het nazimonster. 45 jaar geleden werden wij van deze wrede bezetting bevrijd.

Tal van herdenkingen vonden plaats in vele delen van het land, met name op 4 mei bij het Nationaal Monument op de Dam in Amsterdam, op de Ere-begraafplaats in Loenen en bij het monument ter nagedachtenis aan de slachtoffers van het England-spiel aan de Hogeweg in Den Haag.

Bij deze plechtigheden waren veel leden van ons Genootschap aanwezig en werden door vertegenwoordigers van ons Genootschap kransen gelegd.

Ook bij de feestelijke Herdenking van de Bevrijding op 5 mei te Wageningen, nam een aantal Engelandvaarders deel aan het overwinnings-défilé, dat werd afgenomen door onze Beschermheer, Z.K.H. Prins Bernhard.

Door omstandigheden is het helaas niet mogelijk gebleken om van al deze evenementen in dit nummer van de SCHAKEL uitvoerig verslag te doen.

Een uitzondering maken wij voor de bijdrage van Engelandvaarder Herman Friedhoff uit Oxford over de Herdenking op de Ere-begraafplaats in Mill-Hill (Engeland), waar talloze gesneuvelde Nederlanders, waaronder vele Engelandvaarders, hun laatste rustplaats hebben gevonden.

4 MEI 1990 - HERDENKING IN MILL-HILL

Ook dit jaar vond de dodenherdenking plaats op de voortreffelijk onderhouden Nederlandse enclave van Mill Hill Cemetery in de gemeente Barnet, een noordelijke voorstad van Londen. Daar rusten enkele honderden gesneuvelden van zee-, lucht- en landmacht en koopvaardij. Keurige rijen van witte grafstenen aan weerszijden van een breed graspad dat naar een open halve cirkel voert, het geheel omzoomd door hoge bomen, volop in blad. In het midden van de halve cirkel staat een meer dan levensgroot bronzen beeld door Cor van Kralingen, Sculptor, 1956. Waar in Nederland soms een fier rechtopstaande verzetsfiguur voor het vuurpeloton wordt afgebeeld, stelt dit een vallende man voor, die in een andere strijd het leven liet.

Onder hen enkele Engelandvaarders, vandaar onze vertegenwoordiging, ditmaal niet door de vertrouwde Frans Jacobs.

Aan het eind twee hoge masten met vlaggen in top: de Nederlandse driekleur en het Engelse mengsel van drie kruizen: St. George, St. Andrew en St. Patrick (wie wist dat?). Daartussen in vol ornaat en met beremuts een trompetter van de Coldstream Guards. Achter een gedeelde lessenaar in even indrukwekkende gewaden - zij het bloothoofds - twee geestelijken: Pater J.A.N. Meylink en Ds. H. van Waveren, wier kerkelijke verbintenis voor oningewijden moeilijk te onderscheiden was. Maar niet voor mijn Engelse vrouw: de pater sprak namelijk op vertrouwelijke toon en las psalm 78 rustig voor, de dominee oreerde uit volle borst over de betekenis van één woord uit die psalm: gerechtigheid. Mede als gevolg daarvan moesten de 80 aanwezigen tot 8.15 uur wachten, alvorens de trompetter de twee minuten stilte inblies, terwijl de mariniers de vlaggen streken. Daarna legde de Ambassadeur Mr. P.J.H. Jonkman als één zijner laatste officiële daden een grote krans aan de voet van de bronzen strijder, gevolgd door een schroomvallige ondergetekende met een prachtige krans vol oranje bloesem namens de Engelandvaarders, en meer ervaren dames en heren met fraaie kleinere bloemstukken namens de drie Nederlandse Verenigingen (ja 3), de Nederlandse Kerk en het Korps Commando Troepen. Na afloop kwam men bijeen in de nabijgelegen Free Church Hall voor koffie en sandwiches. Het opperkleed van Ds. H. van Waveren bevatte een grote E VI R, een puzzel zelfs voor de enkele Engelsen: Edward VI, zoon van Henry VIII, die in 1550 de stoot gaf voor de eerste Protestantse Nederlandse Kerk. Eén en ander vlot georganiseerd door onze Militaire Attaché en zijn actieve sergeant-majoor, die uiteraard de geestelijken niet geheel op tijd kon krijgen. Dat deerde niemand. Het veelbesproken kerkhof ligt prachtig in heuvelachtig landschap en bestaat uit twee gedeelten: één met en één zonder graven. Dat veroorzaakte in deze kostenbewuste tijd problemen en furore. Het behoort sinds mensenheugenis aan de gemeente Westminster, 15 kilometer zuidelijk, waar destijds geen plaats was voor overleden gemeentelieden. Sedert enkele decennia worden deze echter elders begraven en wordt Mill Hill Cemetery uitsluitend bevolkt door ex-gemeentenaren van Barnet. Logisch dat Westminster de aanzienlijke jaarlijkse onderhoudskosten van bijna £ 1/2 miljoen wenste over te dragen aan Barnet. Die beriep zich op andere oude gebruiken en weigerde. Westminster greep een kans aan en verkocht het geheel voor 15 pence aan een ondernemer, met de verplichting tot onderhoud van het graven-deel en de gelegenheid om het "blanke" deel te bebouwen. De ondernemer verkocht dat "blanke" deel vervolgens voor £ 2 1/2 miljoen aan een andere ondernemer. En ging toen failliet. "Dat kan makkelijk", werd me uitgelegd. Aldus kwam het gravendeel zonder onderhoud, behalve de Nederlandse enclave, verzorgd door de internationale oorlogsgraven club. Wie onder de lezers dacht dat alleen Nederlanders krentenwegers zijn? Enfin, de rechter greep in, verklaarde de verkoop onrechtmatig en verplichtte Westminster de koopsom van £ 2 1/2 miljoen terug te betalen aan de huidige eigenaar, die te goeder trouw werd geoordeeld. Maar niet zo slim bleek (of juist wel), want de bouwvergunning werd niet gegund omdat het terrein in de "green belt" (groene strook) zou liggen. Inmiddels stelde Westminster de laagste gemeentelijke Poll Tax, won zojuist triomfantelijk de lokale verkiezingen en heeft dus geen fondsen voor dat verre Mill Hill cemetery. Er wordt nu vrolijk geprocedeerd.

Nederland is erbij betrokken als eigenaar van de enclave, maar hoeft gelukkig geen partij te kiezen. Deze voorstelling van zaken mag de Ambassade niet in de schoenen worden geschoven. Die heeft al genoeg moeite met de Engelse media, pers en televisie. Maar de persvrijheid is groot en de lezerskring van de SCHAKEL klein en beperkt tot Engelandvaarders, die wellicht geïnteresseerd zijn. Vandaar dit uitgebreide relaas.

Herman Friedhoff / Oxford

31 AUGUSTUS 1990

Op deze dag zal, zoals ieder jaar, een korte Herdenkingsplechtigheid plaats vinden bij de crypte van de Moeder der Engelandvaarders, in de Nieuwe Kerk te Delft. Wij herdenken dan de verjaardag van H.M. Koningin Wilhelmina. De laatste jaren staan steeds meer Engelandvaarders daar even stil ter nagedachtenis aan Haar die in de oorlogsjaren zoveel voor ons heeft betekend en nóg steeds voor ons betekent.

Nadere gegevens over plaats en samenkomst en het exacte tijdstip van deze sobere plechtigheid zijn telefonisch te verkrijgen bij de volijverige organisator van ook dít evenement: Jacob de Mos, Marjorystraat 25, 3151 SK Hoek van Holland, tel. 01747 - 2183.

CORRECTIES

In de SCHAKEL van april 1990 zijn helaas een paar foutjes geslopen die wij hieronder willen herstellen.

- H.N. Andriess is niet overleden op 24 januari 1990 maar op 4 februari 1990.
- In het "in memoriam" voor J. van Grondelle is foutief vermeld dat hij het Kruis van Verdienste zou hebben ontvangen. Dit moet zijn het Bronzen Kruis dat hem werd toegekend op 31 januari 1944.

Met excuses voor de gemaakte fouten.

NATIONAAL MONUMENT KAMP VUGHT

Koningin Beatrix heeft op 18 april het Nationaal Monument Kamp Vught officieel geopend door over de hoofdvandels van drie schuttersgilden naar de ingang van het monument te lopen. Na een rondleiding door het complex bracht de zichtbaar onder de indruk zijnde Koningin een bezoek aan de in de bossen gelegen fusilladeplaats. Een gedenkwal met de namen van 318 verzetsmensen die hier werden gefusilleerd, herinnert aan de gruweldaden die hier hebben plaatsgevonden.

Sinds de bevrijding brachten ook andere leden van onze Koninklijke Familie een bezoek aan de fusilladeplaats om de gevallen verzetsstrijders, waaronder drie Engelandvaarders, te herdenken.

Prins Bernhard bracht, als Bevelhebber der Nederlandse Strijdkrachten, reeds 5 dagen na de bevrijding van Vught een bezoek aan het ontruimde concentratiekamp en fusilladeplaats. Koningin Wilhelmina gaf bij haar eerste bezoek aan de fusilladeplaats te kennen, dat een groot eikehouten kruis getimmerd van boomstammen daar altijd zou moeten blijven staan. Het staat er nog !

In december 1947 onthulde Prinses Juliana op de fusilladeplaats de gedenkwal, die geplaatst is op een heuvel die door de Duitsers als kogelvanger werd gebruikt.

Het Nationaal Monument Kamp Vught bestaat uit een in graniet uitgevoerde maquette van het SS-kamp, een gedeeltelijk herbouwde barak, een bezinningsruimte, het nog nagenoeg in oorspronkelijke staat verkerende crematorium en op ca. 900 meter afstand de fusilladeplaats.

Het Nationaal Monument is geen museum, maar moet meer gezien worden als een geestelijk monument, een bezinningscentrum.

Het moet een waarschuwing zijn dat totalitaire systemen en hun methoden niet alleen tot de geschiedenis behoren, doch op allerlei plaatsen in onze wereld nog voorkomen.

Het is een oproep tot waakzaamheid.

KAMP VUGHT

Het enige concentratiekamp in bezet West-Europa, Konzentrationslager "Herzogenbusch" ofwel Kamp Vught, werd begin 1943 officieel in gebruik genomen. Dit naar Duits model ingerichte kamp ressorteerde rechtstreeks onder de hoogste SS-autoriteiten in Berlijn.

SS-bazen Himmler en Rauter gaven opdracht om in Kamp Vught een milder regiem toe te passen dan in Duitse kampen. In werkelijkheid kwam daar weinig van terecht. Daar zorgden de superbeulen van "Herzogenbusch" wel voor.

In de twintig maanden van haar bestaan hebben ongeveer 30.000 mensen in het kamp gevangen gezeten. Bijna 14.500 gevangenen, meest Joodse mannen, vrouwen en kinderen werden vanuit Kamp Vught naar hun ondergang gestuurd.

In het diepste geheim werden in september 1943 twintig Belgische verzetsstrijders opgehangen. Omdat zij zich solidair verklaarden met een gestrafte medegevangene werden 74 vrouwen in een cel van zo'n negen vierkante meter geperst. Toen uiteindelijk de volgende dag de deur van de cel werd geopend en de overlevenden naar buiten kropen, bleven 10 vrouwen dood liggen en zou één vrouw voor de rest van haar leven krankzinnig blijven.

In de laatste maanden voor de bevrijding van Brabant werden, zonder enige vorm van proces, meer dan 300 verzetsmensen gefusilleerd. Onder hen drie Engelandvaarders/ Agenten B.I., Harm Steen, Jef Adriaanse en Jan Diesfeldt.

Begin september, toen de Geallieerden in aantocht waren, werd Kamp Vught ont-ruimd.

2800 mannen, waaronder een aantal Engelandvaarders / Agenten B.I. en B.B.O., werden afgevoerd naar het concentratiekamp Sachsenhausen, 650 vrouwen werden op transport gesteld naar het concentratiekamp Ravensbruck.

Op 26 oktober 1944 werd Vught door het Britse leger bevrijd.

Bram Grisnigt

REGIONIEUWS

REGIO ZUID

De voorjaarsreünie.

Bedroefd werd kennis genomen van het overlijden van een trouwe bezoeker aan onze reünie's, Cees Sipkes.

De door een dertigtal reünisten bezochte bijeenkomst was, als altijd, erg gezellig. Een aantal vrienden moest, tot hun spijt, wegens ziekte, bezoek aan Oranjestad, herdenkingsplechtigheden in België of anderszins, verstek laten gaan. Wij hopen hen op de najaarsreünie weer te mogen begroeten.

De najaarsreünie.

Wij verzoeken u de avond van **vrijdag 9 november** hiervoor te reserveren. U doet er goed aan deze datum alvast in uw agenda te noteren.

U wordt vanaf 17.00 uur in de Bistro van Motel Gilze-Rijen verwacht. Voor eventuele laatkomers: wij gaan om 19.00 uur aan tafel.

Om teleurstelling te voorkomen wordt degenen die in het motel willen overnachten, aangeraden tijdig een kamer te reserveren.

Graag uw opgave tot deelname melden aan één van de volgende contactpersonen.

Toine Lazeroms	tel. 04132 - 64884
Cor van Remmen	tel. 01650 - 36488
Bram Grisnigt	tel. 01646 - 13415

Tot ziens op **9 november** aanstaande !

REGIO NOORD

Op 25 april j.l. was onze voorjaarsbijeenkomst deze keer minimaal bezet.

Dat minimum betrof ook onze vaste kern en het speet mij dat ik zelf - voor het eerst - deze keer ook verstek moest laten gaan.

Het is hier niet de plaats om min of meer uitvoerig in te gaan op de vraag of het vuurtje van onze noordelijke regio-ontmoeting weer eens zou kunnen dan wel moeten worden aangewakkerd. Dat zou op verschillende wijzen kunnen gebeuren o.a. door de basis hiervoor te verbreden. Gedachten in die richting zijn al eens geopperd en het lijkt niet ondienstig dat het tijdstip rijp is de volgende bijeenkomst daarvoor te benutten.

Voorgesteld wordt de basis te verbreden door voor onze volgende regio-bijeenkomst in het bijzonder uit te nodigen "Zwedengangers" uit de andere regio's. Verschillende Engelandvaarders via die route zijn in de afgelopen jaren al eens te hooi en te gras bij ons komen "buurten", afgezien van de een paar jaar geleden in Delfzijl georganiseerde eerste Zwedengangers-reünie. Mogelijk dat er over niet al te lange tijd nog eens een tweede reünie van die categorie Engelandvaarders op poten kan worden gezet. In ieder geval zou daarvoor dan op de volgende regio-noord bijeenkomst een of meer stappen kunnen worden ondernomen.

Welnu, willen belangstellenden inmiddels noteren dat voor dat doel gedacht wordt aan **woensdag 24 oktober 1990** in Hotel - Café - Restaurant "De Horst" te Haren, Rijksweg 127 in Haren (gr.) en wel zoals gebruikelijk tussen 10.30 en 16.00 uur, zodat ieder weer op tijd thuis kan komen. Tenslotte nog een vriendelijk verzoek aan de deelnemers voor deze "kleine - Zwedengangers - bijeenkomst": wilt u mij uiterlijk een week tevoren daarvan kennis geven, zodat ik de hotelhouder daarvan vroegtijdig in kennis kan stellen ? Bij voorbaat dank. Uiteraard houd ik mij gaarne aanbevolen voor suggesties te dier zake.

Coen Kleiverda
Theo Thijssenstraat 1
9301 HV Roden

Het gebeurt niet vaak dat men, bij het lezen van de SCHAKEL, driemaal in één nummer een aanknopingspunt vindt met de eigen trip van toen. Opgepakt door de moffen op 9 februari 1943 (samen met ongeveer 1800 studenten) als gijzelaar voor de moord op Seyffardt enige dagen eerder, bevond ik mij, na Oranjestad en Vught, in mei in een fabriekslager in het dorpje Meinau bij Straatsburg. Mijn slaapie daar: dezelfde Rinus van Zweeden die vanuit Nieuw Zeeland reageert op het verhaal van Hans Bos. Na vier weken werken voor de vijand zagen Rinus en ik kans om per kolentrein via Basel in Zwitserland te komen, waar wij terecht kwamen in het Nederlandse kamp Les Verrières. Vandaar uit vertrok Rinus, ik meen in september, naar Spanje (er was maar plaats voor één); ik volgde met Guus Born en Richard Barmé een paar weken later via een "eigen" weg (Porrentruy, Montbéliard, Lourdes, Pepignan). En zoals het vaker ging, ik heb Rinus na de oorlog niet meer gezien. Enige dagen na mijn aankomst in hotel Mediterano in Barcelona botste ik op straat bijna tegen een klas- en straatgenoot uit Voorburg: Ted Dirkzwager. Ted die zijn weg gevonden had rechtstreeks vanuit Nederland, ging dezelfde verdere weg als ondergetekende: bij het Korps Mariniers in Londen, training in de V.S., met de Brigade in Malakka en Soerabaja, en repatriëring op de Oranje eind '46. Een bescheiden maar trouwe vriend is nu, zoals de laatste SCHAKEL meldde, overleden in Californië, waar hij na de oorlog ging wonen. Hij ruste in vrede. Het derde aanknopingspunt is te vinden in het verhaal van Dick van Ardenne over Dick Deibel: Gibraltar. Samen met Pahud en een twintig anderen zaten wij 24 uur in de trein om van Barcelona naar Madrid te komen (wel een spoorongeluk, geen sabotage). In Madrid begon toen een merkwaardig transport. Op 31 januari 1944 reisden ongeveer 200 Engelandvaarders per trein naar Vila Real de San Antonio (Zuid Portugal), gingen scheep op een Brits korvet naar Gibraltar, keken daar bijna 6 weken naar de aapjes, en voeren toen op een van de machtigste konvooien van de oorlog naar Liverpool. Aankomstdatum: 17 maart 1944. Voor mij was het, op de kop af, 1 jaar, 1 maand, 1 week en 1 dag vanaf de arrestatiedag thuis. Herinneringen ...

Jan Buysen

Voorlopige Richtlijnen ten behoeve van de weduwe, waarvan de echtgenoot als Engelandvaarder / Deelnemer aan het verzet een Buitengewoon Pensioen (BP) genoot.

Zo spoedig mogelijk na het overlijden van haar echtgenoot, kan de weduwe t.b.v. een Weduwe - BP, de nodige aanvraagformulieren verkrijgen bij de Stichting 1940 - 1945, Postbus 41809 - 1009 DA Amsterdam, of bij een van de districtskantoren in Nederland.

Daarbij moet worden vermeld het BP-stamnr. en reg.nr. van het BP van de echtgenoot en de datum van zijn overlijden (Stam- en Reg.nr.: zie Pens. Besliss. BPR of doc. St. 40 - 45).

Een informatie-copie van dit aanvraagsschrijven moet verzonden worden aan de Buitengewone Pensioen Raad (BPR), Postbus 4480, 6401 CZ Heerlen (L) (BP-Stamnr.!).

Woont de weduwe in het buitenland, dan tevens een copie aan de desbetreffende Ambassade/Consul.

Te allen tijde copieën van alles bewaren in het eigen archief van de weduwe. De desbetreffende aanvraagformulieren **nauwkeurig** invullen (BP-stam, en Reg.nr.) + (Copie)overlijdensakte, dateren, ondertekenen en vervolgens **AANGETEKEND** terugzenden aan de Stichting 1940 - 1945, alsook copieën naar de BPR en ev. Ambassade/Consulaat.

Daarbij alvast eigen giro/bankrekening (adres) van de weduwe vermelden.

De BPR stelt nl. beschikbaar aan de weduwe - ter dekking van haar eerste kosten - een overlijdensuitkering groot 2 maanden van het laatst betaalde echtgenoot - BP. Omdat de vaststelling door de BPR van het weduwe - BP nogal tijd vergt, schiet de Stichting 1940 - 1945 dit bedrag direct voor. Dit voorschot is belastingvrij en het wordt niet later op de weduwe - BP gekort.

T.z.t. krijgt de weduwe haar eigen BP - Stam- én Reg.nummer (altijd dus naar refereren).

Meestal krijgt de weduwe 65 % van de BP - grondslag - echtgenoot. (Men neme bijv. het onderste bedrag in kolom 24 van de Pensioenbeslissing - grote vel -, maal het aantal huwelijksjaren en dat gedeeld door 40). Het weduwe - BP wordt o.a. gekort met neveninkomsten en nevenpensioenen, resp. met 50 % en 100 %. **(Anders de BPR raadplegen.)**

In het geval van een eerdere echtscheiding na 1971 (echtsch.wet), krijgt de ex-echtgenote het X-aantal huwelijksjaren maal 65 % gedeeld door 40, en de onderhavige weduwe de rest (nl. 40 minus X). De gescheiden vrouw van vóór 1971 heeft geen BP-recht.

Gedurende de aanvraagprocedure kan er gebeld worden naar de:

Stichting 1940 - 1945 Amsterdam: tel. 020 - 560 09 44 of uit het buitenland:
tel. 20 - 560 06 52 (de heer P. van Munster),
of naar de

Buitengewone Pensioen Raad (BPR): 045 - 79 35 37 of 79 25 61, of beter nog
het tel.nummer links onder het grote vel
'Pensioensbeslissing' (Stam - Reg.nr.
vermelden !).

Sommige van onze Engelandvaarders ontvangen hun BP rechtstreeks van de BPR-Heerlen. Doch ook voor de in Nederland wonende BP-weduwen is het raadzaam, met de nodige machtigingen, haar neveninkomens / andere pensioenen via de Stichting 1940 - 1945 te Amsterdam te laten lopen. De Stichting 1940 - 1945 houdt dan de 'progressieve' Loonbelasting af, waardoor zomogelijk extra hoge achteraf-aanslagen vermeden worden.

Indien een weduwe in het buitenland woont, kan zij (evenals haar echtgenoot eerder) ook een vrijstelling - loonbelasting krijgen van de desbetreffende inspectie dir.-belasting. Dit kan desgewenst geregeld worden via de Stichting 1940 - 1945 te Amsterdam, die onder de inspectie - Amsterdam valt. De vrijstell. beschikking is dan bestemd voor de Stichting voornoemd. **Tevoren verifiëren of dat buitenland een belastingverdrag met Nederland heeft !**

Overigens vallen BP- en andere oorlogspensioenen bijv. uit Frankrijk en België **niet** onder de Loon/inkomsten belasting (ze zijn vrijgesteld) **EERST informeren dan verhuizen !** Een uitvoeriger uiteenzetting hieromtrent gaf ik in onze SCHAKEL van APRIL 1990 - 12e jaargang nummer 45. De BPR valt weer onder de inspectie te Maastricht.

Voor meer inlichtingen kan men ook terecht bij de districtskantoren St. 40 - 45 in Nederland (én m.b.t. de kortingen bij de afd. kortingsvoorschriften - **BPR** (045 - 79 32 94).

Het is raadzaam belangrijke stukken zoals aanvraagformulieren enz. steeds **AANGETEKEND** te versturen ! En nogmaals copieën voor het eigen archief bewaren.

Indien nodig zal ik t.z.t. aangepaste richtlijnen bekendmaken. Maar deze richtlijnen kan iedere Engelandvaarder die een BP heeft, desgewenst bij zijn testament voegen. We zullen ze ook daar waar nodig, aan de weduwe doen toekomen. Wegens gebrek aan mankracht kunnen wij helaas **NIET** als doorgeefluik fungeren, maar wel voor zover mogelijk inlichtingen verstrekken (tel. 01184 - 10355).

Sam. G. Timmers Verhoeven

JOOP KERSTIËNS - ENGELANDVAARDER

Onthulling van een plaquette te Wageningen.

Aan de gevel van de Studentensociëteit CANTIL van de K.S.V. (Katholieke Studentenvereniging) St. Franciscus Xaverius te Wageningen werd op donderdag 10 mei 1990 een plaquette onthuld als eerbetoon en ter herinnering aan Joop Kerstiëns (geb. 16 maart 1919 - gesneuveld 21 maart 1946).

De opzet was het herdenken van het verzet van de studentenvereniging gedurende de oorlogsjaren 1940 - 1945. Genoemde Kerstiëns was daarvan het symbool bij uitstek omdat hij zich gedurende de Tweede Wereldoorlog op alle fronten met onderscheiding heeft ingezet.

Dit begon op 10 mei 1940 toen hij als vaandrig met een sectie van het 1e Regt. Infanterie in stelling lag aan de Maas tegenover Venlo. Hij hield de gehele dag stand en verhinderde op die wijze een Duits regiment van 4000 man om de Maas over te steken. In de officiële beschrijving van de gevechtshandelingen in de Meidagen (van Nierstrass) wordt hij, zij het niet met name, maar als "de vaandrig" met lof genoemd. De volgende dag wordt hij krijgsgevangen gemaakt en naar Mainz afgevoerd. Op 1 juni worden alle Nederlandse krijgsgevangenen vrijgelaten.

In september gaat hij studeren aan de Landbouwhogeschool te Wageningen en wordt lid van de K.S.V. St. Franciscus Xaverius. Hij wordt tot praeses gekozen van zijn jaar. Al gauw wordt hij lid van een verzetsgroep die begin januari 1943 het bevolkingsregister van Wageningen uit het Gemeentehuis haalt en laat verdwijnen. Wageningen had de primeur, het was de eerste gemeente in Nederland waar het bevolkingsregister gestolen werd. Represailles van de Duitsers lieten niet op zich wachten. Nadat de vermissing was ontdekt, werden willekeurige jonge mensen op straat opgepakt. Ook Kerstiëns liep in de val en werd afgevoerd naar kamp Amersfoort, waar hij in het strafbataljon werd geplaatst. Hij maakte de verhuizing van het kamp Amersfoort naar Vught mee.

In de eerste helft van februari 1943 werden meer dan 1000 studenten naar Vught gebracht als represaille voor de moordaanslag op generaal Seyffardt. Na enige tijd werd Kerstiëns overgeplaatst naar deze studentengroep waardoor zijn situatie verbeterde. Uiteindelijk werd hij tegelijk met deze studenten vrijgelaten.

Daarna duikt hij onder om eind augustus 1943 uit Nederland te vertrekken naar Spanje waar hij begin september 1943 arriveert. Uiteindelijk komt hij via Gibraltar op 16 maart 1944 in Engeland aan. Hij geeft zich daar op als vrijwilliger bij het KNIL en vertrekt in juli 1944 als res. lt. van de Infanterie via het Panamakanaal naar Australië. In juni 1945 wordt zijn KNIL-compagnie samen met Australische eenheden ingezet voor de bevrijding van Tarakan.

In juli 1945 raakt hij gewond en wordt in een ziekenhuis in Balikpapan opgenomen. In oktober 1945 voegt hij zich weer bij zijn eenheid. Op een patrouilletocht per prauw langs de Zuidkust van Borneo sneuvelt hij op 21 maart 1946.

Ondergetekende heette de genodigden welkom bij de onthulling van de plaquette. Het genootschap Engelandvaarders werd vertegenwoordigd door de Voorzitter, de heer R. Hemmes, die tevens de Stichting Samenwerkend Verzet vertegenwoordigde. Namens de Landbouw Universiteit was aanwezig de voorzitter van het College van Bestuur, Dr Ir. Th. Vos en namens de Gemeente Wageningen de gemeentesecretaris, de heer Bakhuizen. Verschillende leden van het voormalig Wagenings-verzet gaven eveneens blijk van hun belangstelling.

Ook enkele oud-leden van de Vereniging - mede Engelandvaarders - werden welkom geheten, t.w. Leo Hendriks en Harro van den Corput alsmede Wim Dalmeijer.

Ook de naaste familieleden van Joop Kerstiëns woonden de plechtigheid bij.

De heer F. van der Have, voormalig leider van het Wagenings verzet, hield een toespraak. Na een rede van de voorzitter van de Vereniging werd de plaquette onthuld door het jongste vrouwelijk lid van de K.S.V.

De plechtigheid werd afgesloten met een cultureel programma in de aula van de Universiteit, waarbij een ontvangst werd gegeven door het bestuur van de Vereniging.

Ir J.H. Athmer

Den Haag, 29 mei 1990

BOEKBESPREKING

Telkenjare, rond de herdenking van de gevallen van de tweede Wereldoorlog en van de bevrijding van ons vaderland zien veel boeken over de oorlog en oorlogsbelevissen van velen, het licht. Dit jaar slaat echter alle records. Een uitgever vertelde mij dat wel 200 titels aan deze onderwerpen gewijd, in de eerste helft van 1990 zijn verschenen.

Bij deze boeken is er een aantal dat belevenissen van Engelandvaarders tot onderwerp heeft, of als hoofdonderwerp of als deel van een levensverhaal.

Oók de schrijvende pers, de radio en de televisie, hebben zich niet onbetuigd gelaten in de afgelopen maanden. Zo heeft de Sijthoff Pers, uitgever van o.m. De Haagse Courant en Het Rotterdams Nieuwsblad, in de zaterdag-bijlagen van deze dagbladen, van februari tot mei, een twaalfdelige serie geproduceerd, waarin de voortreffelijke journalist (dit soort is nog niet uitgestorven !) Paul van Beckum, op zeer subtiële wijze, de verhalen van 12-Engelandvaarders vertelt. Uitvoerige en soms langdurige interviews lagen hieraan ten grondslag. In elk van zijn verhalen weet Van Beckum het karakter en de persoonlijkheid van de geïnterviewde, haarscherp te typeren, zodat de lezer zich een heel goed beeld van de betrokkene kan vormen.

Het schijnt in de bedoeling te liggen om deze interviews, aangevuld met fotomateriaal verstrekt door de betrokkenen, in boekvorm te publiceren. Zodra wij daarover concreet nieuws hebben komen wij er in een volgende SCHAKEL op terug.

Het is ondoenlijk om in het korte bestek van deze SCHAKEL al de verschenen boeken te behandelen. Enkele van de zojuist verschenen boeken heb ik gelezen (dat op zichzelf is al een hele job).

is de titel van de herinneringen van **Eleonora Hertzberger-Katz**, door haar in de loop van vele jaren op papier gezet, oorspronkelijk bedoeld voor familieleden en vrienden. Professionele adviezen van de heer Van Rosmalen, oud hoofdredacteur van Elseviers Magazine en van de schrijver Floris Bakels, is het van oorsprong zeer uitvoerige manuscript, gecomprimeerd tot een uiterst boeiend verhaal dat het karakter van een novelle heeft gekregen.

Lore Katz, in 1917 in Berlijn geboren, van vaders zijde van Joodse afkomst, beschrijft haar jeugd in het toenmalige Duitsland en de ervaringen die haar ouders noopten om kort na 1933 de wijk te nemen naar Amsterdam. Zij trouwde met Eddie Hertzberger, die als Kapitein bij de luchtdoel-artillerie in de mobilisatie en de meidagen van 1940 actief was als Commandant van een luchtdoelbatterij onder de rook van Weesperkarspel. Hij kreeg later bekendheid als vertegenwoordiger van het BI in Madrid..

Het leven in Nederland van vóór de oorlog, onder de nazi-bezetting en tijdens het begin van de Jodenvervolgung, krijgt de volle aandacht. Na rijp beraad werd besloten om te trachten naar Engeland te ontkomen, aangezien Eddie Hertzberger daar zijn kans zag liggen de strijd tegen de nazi's voort te zetten. Samen met o.a. Jan Somer, het latere hoofd BI te Londen, wisten zij via de Van Nifrik-route Zwitserland te bereiken. Héél lang hebben zij daar moeten wachten op de toestemming voor beiden door te reizen naar Spanje. De grensoverschrijdingen naar Zwitserland (bij Porrentruy) en naar Spanje (via Andorra) waren voor hen bijzonder oncomfortabel. Er zijn Engelandvaarders die het gemakkelijker hebben gehad. Alles wordt door Lore Hertzberger, die over een haarscherpe herinnering blijkt te beschikken, op meeslepende wijze beschreven. Eenmaal in Spanje liep alles niet zoals in de bedoeling lag. Somer, eerder uit Zwitserland vertrokken en via een grote omweg in Engeland aangekomen, was daar tot hoofd van het BI benoemd en vertoefde tijdens de aankomst van de Hertzbergers in Madrid. Niet naar Engeland was de beslissing die genomen werd. Hertzberger moest in Madrid blijven om daar het BI te vertegenwoordigen. Hij moest daar orde op zaken stellen in de chaos van de grote aantallen in Spanje verblijvende Engelandvaarders.

Met de Madrileens ervaringen van het echtpaar en de uiteindelijke aankomst in Londen eindigt Lore Hertzberger haar bijzonder goed leesbare en interessant verhaal dat op vele plaatsen een "document humain" genoemd mag worden. "Door de mazen van het net", in paperback uitvoering, is uitgegeven bij de Baatafsche Leeuw, Amsterdam 1990, ISBN 90.6707.242.7 en bij de boekhandel verkrijgbaar voor fl. 24,90

FMB

Stichting Genootschap Engelandvaarders. Aanvulling no. 9 per 1 juni 1990 toe te voegen aan de adressenlijst van 15 april 1988.

Overleden:

F. Dekker	Leusden
R. Keyl	Canada
J.L. Ludolph	Frankrijk
J.A. Ruys	Zeist
C. Sipkes	Rijen
P. Ph. Veerman	Amsterdam

Toegetreden:

A. van Creveld	23 Tradewind Avenue	4216 Paradise Point (Australië)
----------------	---------------------	---------------------------------

Verhuisd c.q. te corrigeren:

J.L. van de Bossche	Poolsterstraat 32	4624 XA Bergen op Zoom
J. Draaijer	Residence Middelheim	
	Rucaplein 607	2610 Wilrijk (België)
J.H. Flemer	P.O.Box 1614	NC 2837 Pinehurst (USA)
P. de Jong	Lakeshore Road 4483	L7L 1B3 Burlington (Canada)
P.P.R. Kruis	R.R.I. Box 1126	Pa 18013 Bangor (USA)
A.A. de Leeuw	Zislingstreet 36	26270 Kiriath Chaim (Israël)
H.C. MacLaine Pont	Leidsestraatweg 15 Flat 413	2594 BA Den Haag
P.L. de Moulin	De Zalmen 101	6865 AM Doorwerth
J.A. Vilijn	Klinkenbergerweg 97	6711 MJ Ede
H.A.M. Wertheim	110 Trailwood Crescent	
	Station B L4E 3LG	Richmond Hill (Canada)

Van de hierna volgende Engelandvaarders zijn de adressen onbekend:

D.C. Binnenkamp; D.W. Davids; J.N. Gielis; G.A.M. Hazelzet; A.R.J. Kuijpers; J.P. Pellikaan; D.J.K.M. Ramondt; M.A. Vollaerts.

Adreswijzigingen of correcties gaarne aan:

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes Hanedoesstraat 57
2597 XD Den Haag
tel. 070 - 3240447

MAILING LIST MUTATIES

EV Bossche, L.J. van den Poolsterstraat 32 4624 XA Bergen op Zoom NL
EV Dekker wordt: EVW Dekker - Versluis, mevr. O. W. P.
EV Draaijer, J. Rucaplein 607 2610 Wilrijk (België)
EV Flemer, J.H. P.O. Box 1614 NC 28374 Pinehurst (USA)
EV Gielis . . . vervalt
EV Jong, P. de Postcode wordt L7L 1B3: ONT vervalt.
EVW Koole - van Grondelle, mevr. J. C. De Rekere 39 1862 CP Bergen NL
EV Keyl, R. . . . vervalt.
EV Kruis, P. P. R. R.R.I. Box 1126 Pa 18013 Bangor (USA)
EV Leeuw, A. A. de Zislingstraat 36 26270 Kiriath Chaim (Israël)
EVW Linthorst Homan, mevr. R. H. Biesdelselaan 1A7 6881 CA Velp NL
EV Ludolph, J.L. wordt: EVW Ludolph-Kessler Mme Ch.
EV MacLaine Pont H. C. Leidsestraatweg 15, flat 413 2994 BA Den Haag NL
EV Moulin, P. L. de De Zalmen 101 6865 AM Doorwerth NL
EV Puckel moet zijn EV Pückel; Röntgen moet zijn Röntgen
EV Ruys, J. A. wordt EVW Ruys - Haitsma Mulier, mevr. C. A.
EV Sipkes, C. vervalt
EV P. Ph. Veerman wordt EVW mevr. W. Veerman
EV Vilijn, J.A. Klinkenbergerweg 97 6711 MJ Ede
EV Vollaerts vervalt

Nieuw toe te voegen:

EVW Wagemakers - Verbeeten, mevr. F. G. M. Churchillstr. 9 5121 AW Rijen NL
EV Wertheim H. A. M. 110 Trailwood Crescent Station B L4E 3LG Richmond-Hill (Canada)